

Olvasóink írják

Egy tévé-baki margójára

Szakemberek és műkedvelők, tanárok és ismeretterjesztők részéről egyre gyakrabban hangzik el az az egyéb-ként indokolt panasz, hogy a Magyar Rádió, de főként a Televízió egyre több időt szán az áltudományok (*ufológia, bányú csillagjósolás, sarlatán csodadoktorok stb.*) számára, míg a valódi tudomány háttérbe szorul. Többnyire a szépen csengő „paratudomány” elnevezéssel találják e tévismereteket, hanem azért csak szélhámosság marad az mind! Talán legrosszabbul a csillagászat járt, hiszen a tévéműsorban olykor-olykor ha néhány perc jut az égbolt ismeretére.

Am lassanként ezek a tudománynak fenntartott percek is kétes értékűvé válnak. Korábban is becsúszott egy-egy hiba, közkeletű szóval baki (baklövés), néha a mondandó szánalmasan kevés és érdektelen volt. Hanem a „Nap-közi” című műsorblokk 1993. nov. 5-i adásában sikerült egy olyan téves tájékoztatást közzétenni, amely bakinak is csak a legnagyobb jóindulattal nevezhető: a tévé informátora többszörösen félrevezette az érdeklődőket. (A televízió munkatársai közvetlenül nem hibáztathatóak, mivel valakitől valahonnan kapták az anyagot.)

Elhangzott pedig a következő: *A hajnali órákban (napkelte előtt) látható a Naphoz legközelebb keringő bolygó, a Merkúr. Aki ilyenkor ébren van, figyelje meg a jelenséget, mert a Merkúr évszázadonként csak tizenhárom alkalommal látható szabad szemmel.*

Szerencsére november 5-ről 6-ra virradóan országszerte borult volt az ég, zuhogott az eső. Így azután senkinek sem okozott csalódást, hogy hiába leszte az eget, nem láthatta a Merkúrt. Mert bizony a jelzett napon a Merkúr éppen alsó együttállásban volt a Nap-

pal, ami magyarul annyit jelent, hogy a Nap és a Föld között foglal helyet, így hát pusztá szemmel egyáltalán nem látható.

Meglepő és a csillagászat történetében egészen újdonságnak számító megállapítás az, hogy a Merkúr száz év alatt csak 13 alkalommal észlelhető pusztá szemmel! Jómagam huszonöt esztendő során évente legalább 3–5 esetben láttam távcső nélkül, de ismertem olyan fanatikus égboltleső amatőrt, aki a két legkedvezőbb kitérés idején legalább egy-egy héten át követte az égen. Különösen kíváncsi volnék arra, hogy az ókori csillagászok hogyan „fedezték fel” és miként állapították meg a színódikus keringését, ha csak ilyen ritkán válik láthatóvá?

Egyébként a november valóban az egyik legkedvezőbb hónap a nyugati kitérés (hajnali láthatóság) megfigyelésére. A nyugati elongáció azonban nov. 20-ra esik, éppen két héttel később, mint a beharangozott időpont. Ezzel szemben nov. 6-án is történt valami: a Merkúr átvonult a Nap korongja előtt. Ez az esemény, sajnos, nálunk nem volt megfigyelhető, mert a Nap nem került a horizont fölé az átvonulás alatt. Viszont még egy nagyon kezdő amatőrnek sem illik öszszetéveszteni a Nap előtti átvonulást a legnagyobb kitéréssel, vagyis a Naptól való legnagyobb szögtávolsággal.

A nyúlfarknyi hírbe csomagolt kazalnyi tévedés legalábbis elgondolkodtató. Annak csak örülhetünk, ha a „közszolgálati médiumok” ilyen figyelemfelkeltő – sőt szerencsés esetben érdeklődést kiváltó – tájékoztatásokat közölnek. Am nagyon is meggondolandó, hogy mit és milyen találásban ismertetnek. Egy ilyen durva tévedés a laikus érdeklődőben esetleg csalódást, kiábrándulást okoz, így több a kára, mint a haszna. A tájékozottabb műkedvelő pedig megbízhatatlannak fogja tartani a hírközlő forrásokat. A televízió alkalmazottaitól természetesen nem várhatjuk el a szakmai ismereteket. Azt azonban joggal elvárhatnánk,

hogy információikat hiteles szakmai szervezettől – például egyesületunktől –, vagy a népszerűsítéshez értő szakemberektől kérjék. (Bartha Lajos)

A tévé munkatársai valóban csak részben hibáztathatók Merkúr-ügyben. A pontatlan hírt ők is – akárcsak számos napilap – az MTI közleményéből vették át. – A szerk.

Iskolarádió

December 17-én kora délután ismerős szövegre lettem figyelmes az Újvidéki Rádió adásában. A meteorokról értekezett valaki, jól érthető, tagolt felolvasásából a meteorjelenség mibenlétéről, a meteorok hangjelenségeiről értesülhetett a hallgatóság. A műsor hallgatása közben egyre erősödött bennem a meggyőződés: nemcsak hallottam, hanem már szerkesztettem is valamikor ezt a szöveget. És valóban: az újvidéki adás teljes egészében Kereszturi Ákos cikkeire alapult, melyek a Meteor 1993/5. és 6. számában láttak napvilágot. Rejtély, hogy miként került adásba ez a két cikk. Nem tudom, hogy említették-e a műsor keretében azt, hogy honnan származik a szöveg, ugyanis nem hallottam az újvidéki Iskolarádió elejét. Akár említették forrásként a Meteort, akár nem, kellemes felüdülés volt a műsor, különösen, ha a Magyar Rádió ufológiai, lélekvándorlási és más áltudományos magazinjaira gondolunk (melyekhez nem egyszer még szponzorokat is sikerül keríteni!).

Mzs

Észlelés helyett

December 12-én érkezett a hír a Nova Cassiopeiae 1993-ról, és még aznap este megpróbáltam felkeresni 10x50-es binokulárommal az égi vendéget. A Gellérthegy déli lejtőjén, észlelőlámpa híján egy nátriumlámpa búvőkörében matattam az AAVSO Atlással. Végre rés nyílt a vonuló felhők között, így azonosíthattam a Nova Cas-t. Eppen a fénybecsléssel vesződtem, amikor

egy ifjú hölgy hangját hallom: „Uram, Ön nem asztrológus?”. Micsoda kérdés – ki látott már asztrológust binoklival? Talán inkább csúcsos süvegben, poros kódexek fölött tőprengve, esetleg fekete macskával a vállán...

A kérdésből nyilvánvaló volt, hogy a leányzó melyik oldalhoz tartozik, így nem lepett meg, amikor elkezdett ufózni, és beszámolt arról, hogy miket vitt véghez előző életeiben mint esztergályos ill. lovassági tábornok. Ehhez képest meglehetősen jelentéktelen érvkészlettel próbáltam némi fényt vinni az éjszakába (pl. a tudomány igenis foglalkozik az idegen civilizációk kérdésével, de ehhez nem tenyerjósokat, hanem rádiótávcsöveket használnál). Észlelés helyett jól kivitatkoztam magam – pedig tudhattam volna, hogy hitbéli dolgokban, és különösen a „hisz-e ön az ufókban” kezdetű rendkívül tudományos kérdéskörben esélytelenül indul a magamfajta „racionális” amatőr. Így aztán az aznap este készült Nova Cas észlelésemért nem vállalom a felelősséget... Mzs

Meteor Gyorshírek

Az elmúlt évben csak négy alkalommal küldtük ki gyorshíreinket, aminek részben az Üstökös Gyorshírek gyakori jelentkezése az oka, részben pedig az, hogy egyre több friss hírt, információt tudunk elektronikus levelek formájában eljuttatni észlelőinkhez. A Meteor Gyorshírek lapunk észlelői számára készülnek, és nívók, szuper-nívók felfedezéséről, csillagfedések előrejelzéséről nyújtanak információkat. A Meteor Gyorshíreket kizárólag azok számára tudjuk biztosítani, akik saját részükre megcímzett, felbélyegzett borítékokat küldenek (célszerűen egyszerre 5 db-ot) az MCSE címére: 1461 Budapest, Pf. 219. Az elmúlt év Gyorshírei az alábbi információkat tették közzé: **1993/1.**: A P/Schwassmann-Wachmann 1 üstökös csillagfedése; **1993/2.**: Szupernóva az M81-ben (NGC 3031); **1993/3.**: Nova Aquilae 1993; **1993/4.**: Nova Cassiopeiae 1993.

Apróhirdetések

ELADÓ 3 db 57,5/190-es akromát, 2 db 40 mm átmérőjű, 100 mm fókuszu Barlow, 1 db 48 mm-es lapú derékszögű prizma, 1 db 75x106-os alumíniumozatlan síktükör (valamennyi optika darabja 500 Ft). Eladó egy 250/1420-as parabolizált, alumíniumozatlan főtükör 2000 Ft-ért. Weintraut József, 7720 Pécsvárad, Munkácsy M. u. 17.

ELADÓK leselejtezett, elektromos felhúzási mechanikus kapcsolóórák. 24 óra alatt fordulnak körbe. Alapobjektíves és kisebb telével készített fotók vezetéséhez alkalmas óramű barkácsolható belőle. Távcsőhöz óraműnek nem alkalmas. Ára postaköltséggel 1200 Ft/db. Imre Zoltán, 1117 Budapest, Irinyi J. u. 42., 1116. szoba. Tel.: (1) 185-3107 vagy (96) 310-983

ELADÓ 200/1200-as főtükör foglalattal, elliptikus segédtükörrel + segédtükörtartóval. Mindkét optika kvarc réteggel ellátott. Ára 13 ezer Ft. VENNÉK 80/500-as Zeiss-objektívet. Csak kifogástalan állapotú érdekel. Esetleg cserélek is. A cserealapokról levélben listát küldök. Rózsa Ferenc, 2600 Vác, Munkácsy M. u. 4.

A CSILLAGÁSZATI ÉVKÖNYV alábbi kötetei rendelhetők meg az MCSE-től (1461 Budapest, Pf. 219.) kizárólag rózsaszín postautalványon történő befizetéssel: 1977, 1978, 1980, 1981, 1984, 1985, 1986, 1987, 1991, 1992, 1993. Az évkönyvek ára kötetenként 120 Ft.

ELADÓ 15,6 cm-es f/3,2-es RFT szögletes alumíniumtubusban, rögzítési lehetőséggel Zeiss lb és Zeiss coudé mechanikához, finomállítással rendelkező M42x1-es fotódapterrel. Ára 13 ezer Ft. ELADÓ 100/280-as légréses akromát foglalat nélkül (5000 Ft). MCSE, 1461 Budapest, Pf. 219.

KERESEM a Meteor 1974 előtti összes, valamint az alábbi számait: 74/2; 76/3, 5; 77/2; 78/1; 79/1; 80/5; 81/6, 7; 82/3; 86/1, 11; 87/4. Nagy Zoltán Antal, 1192 Budapest, Corvin krt. 49.

MEGVENNÉM a Meteor 71/3, 4, 5, 6-os példányát és az Albireo összes számát. Vicián Zoltán, 1035 Budapest, Kerék u. 22.

ELADÓ 250/2000-es tükör + segédtükör, valamint 100/1235-ös légréses akromát, gyári foglalatban. Mocsán Mihály, 8500 Pápa, Huszár ltp. 20.

ELADÓ 70/600-as Newton-távcső törzoslópló, azimutális szerelésű állvánnyal. Napészleléshez színszűrőt biztosítok. Eladó 300/2000-es Newton-távcső parallaktikus tengelykereszttel, állvánnyal, üzemképes, kézi vezérlésű, kétfokozatú óraművel. Igényesen megépített távcső, az optika alumíniumozást igényel. Bucsi Gábor, 5630 Békés, Teleky u. 21.

ELADÓ akromátok szimmetrikus okulárhoz: 8/14,71 mm (280 Ft/db), 9/17,68 mm (280 Ft/db); tetőél prizma 40 mm-es sugárkúp-hoz (4000 Ft), 28 mm-es Plössl-okulár dioptriaállítással (2000 Ft), 20 mm-es Erfle-okulár dioptriaállítással (1500 Ft), Zeiss H-25 (2000 Ft). 1,63 projektor (2000 Ft), egy pár K16x-os (2000 Ft/db) okulárok. Teodolit állvány (3500 Ft), 1,8-os léptetőmotor, léptetőmotor felező vezérléssel. Sebők György, 1062 Budapest, Székely Bertalan u. 12/a., tel.: 132-6262.

KERESEK NDK (DDR) fa fotóállványt. Sebők György, 1062 Budapest, Székely B. u. 12/a., tel.: 132-6262.

KÉRJÜK a becsületes kölcsönvevőt, hogy mielőbb juttassa vissza az Astronomy 1992 májusi számát az MCSE számára (talán 13 hónap alatt sikerült kiolvasnia!)

Hátsó borítónkon Rózsa Ferenc felvétele látható a Nova Cas 1993-ról. 1993.12.18-án 19:52–20:07 UT között készült Kodacolor Gold 400 filmre, 80/840-es refraktorral.

Jelen számunk szerkesztési és képfeldolgozási munkálataiban Kiss László, Laczkó Zsolt és Sárneckzy Krisztián működött közre

Miért fáznaál észlelés közben?

Pehelykabátok	7500-9900 Ft
Hálózsák (nyári, +5 fokig)	2990 Ft
Hálózsák (téli, -10 fokig)	6900 Ft
Hátizsák (80 l)	6180 Ft
3-4 személyes kupolasátor	11000 Ft-tól

Hegyisport

Budapest IX., Ráday u. 24/c.

Nyitvatartás: h.-p.: 10-18 ó., szo.: 9-13 ó.

Csillagászati expedíció Marokkóba

Az MŰCSÉ Pécsi Csoportja szervezésében autóbuzsós expedíció indul, melyre várjuk az ország minden részéből amatőr-csillagászok jelentkezését. 1994. ápr. 29—máj. 25. között 27 napos az út (16 munkanap). El kívánunk jutni Marokkóba, a máj. 10-i 94%-os gyűrűs napfogyatkozás megfigyelésére. Lehetőség nyílik a déli ég objektumainak észlelésére (+28°-ról). Az út 11 ország városait, műemlékeit, természeti nevezetességeit érinti. A nagy dél-európai csillagvizsgálókat is megtekintjük (Pic du Midi, Haute Provence, Rizza és Calar Alto).
Jelentkezési lap és részletes program levélben kérhető Keszthelyi Sándor címen (7624 Pécs, Alkotmány u. 3.).

Bonori Zsuzsanna Aurél Csillagok a Bibliában

A neves ismeretterjesztő csillagász szerző művét elsősorban a Biblia és a csillagászat iránt érdeklődő közönségnek szánta. A Könyvek Könyvében gyakran emlegetik az égboltot, a Napot, a Holdat, a csillagokat, de sorából kielemezhető a bolygók, üstökösök, hullócsillagok és más feltűnőbb égi események egykori megfigyelése is. Különösen fontos a ritkább csillagászati jelenségeknek, így a nap-és holdfogyatkozásoknak az említése.

Ezek dátumának visszaszámolásából ugyanis hiteles adatokat kaphatunk néhány bibliai esemény időpontjára. A szerző sorra veszi a csillagászáttal összefüggésbe hozható bibliai leírásokat, és igyekszik választ adni a velük kapcsolatban felmerülő kérdésekre. Íme néhány ezek közül: Mekkorák voltak valójában a matuzsálemi életkorok? Mi lehetett az egyiptomi sötétség? Hogyan állíthatja meg Józsué a Napot!

Mi lehetett Ezékiel próféta látomásában az az égi kocsi, amelyet ma sok magyarázat ufoval azonosít? Mi volt a betlehemi csillag? Mi lehetett a sötétség Jézus keresztthalála idején? Az érdekesítő elemzések egy része a szerző saját kutatásainak eredménye, és nyomtatásban most jelenik meg először.

Megrendelhető utánvétellel közvetlenül a kiadótól is, ára ez esetben 700 Ft + 100 Ft postaköltség.

Tertia Kiadó
1147 Budapest
Gyarmat u. 74/a

Meteor csillagászati évkönyv 1994

Kiadványunkat egyesületünk tagjai — amennyiben 1994-re is megújítják tagságukat — illetményként kapják. Az Évkönyvet a befizetés sorrendjében küldjük ki azoknak, akik rendezik tagdíjukat. 1994-re szóló Évkönyvünk minden eddiginél nagyobb terjedelemben (214 o.) szól az olvasóhoz. A táblázatos információk mellett ismét számos cikk, beszámoló található kiadványunkban.

A tartalomból: A csillagászat legújabb eredményei; Tetten ért csillagfejlődés; Milyen a Nap röntgen-fényben?; Számítástechnika a csillagászatban; Vissza a Holdra!

*Kérjük, hívja fel barátai figyelmét kiadványunkra, mely intézmények számára is megrendelhető — rózsaszín postautalványon — az MCSE címén: 1461 Budapest, Pf. 219. A Meteor csillagászati évkönyv 1994 ára **275 Ft** (postaköltséggel együtt).*

Változócsillag katalógus

Az MCSE katalógusa összesen 719 változócsillag legfontosabb adatait tartalmazza.

Ugyanitt olvashatjuk a változócsillag-típusok részletes leírását és egy gyakorlati útmutatót a vizuális változóészlelés gyakorlatáról. A legérdekesebb csillagok fénygörbéjét hazai észlelések felhasználásával mutatjuk be. A 48 oldalas kiadvány az MCSE címén rendelhető meg (1461 Budapest, Pf. 219), rózsaszín postautalványon. Ára 77 Ft, tagok számára 66 Ft.

Nagy méretű műszerek alkatrészeinek, fődarabjainak (tükörtartó, tubus stb.) egyedi alkatrészként vagy készre szerelt állapotra történő gyártását vállalom. Felső mérethatár 50 cm. Készítek továbbá fogasléces okulárkihuzatot bármilyen méretben. Komplet műszerek óragépes, távirányítós kivitelezését és Dobson-távcsövek faipari munkáit is vállalom. Kérjen árajánlatot!

Kocska Tamás, 3662 Ózd-Somsály, Vörösmarty u. 7.

A Meteor korábbi évfolyamainak megrendelése

Lapunk **1991-es, 1992-es és 1993-as** évfolyamában számos, jelenleg is használható cikk, közlemény jelent meg észlelési, távcsőépítési és más témakörökben. Az alábbi kivonatos tartalomjegyzék a legérdekesebb cikkekből ad ízelítőt. A teljes évfolyamok a Magyar Csillagászati Egyesülettől rendelhetők meg, rózsaszín postautalványon, a **1461 Budapest, Pf. 219.** címen. Az 1991-es és 92-es évfolyam ára egyenként 770 Ft (tagoknak 660 Ft), az 1993-as évfolyamé 880 Ft (tagoknak 770 Ft). Csak teljes évfolyamok rendelhetők!

1991

1. Távcsőmechanikai útmutató; Régi és mai csillagászati expedíciók
2. Csillagászsorsok Sztálin alatt; A titokzatos SU UMA csillagok
3. Konkoly Thege Miklós és az amatőrök; Építünk Dobson-távcsövet!
4. A Hold tranziens jelenségei; R CrB típusú változócsillagok; Bolygók, kisbolygók, üstökösök csillagfedései; Így építünk segédtükrőrtartót!
5. Távcsövek, észlelők, teljesítmények I.; Az üstökösök fényessége; Kettőscsillagok a Coma Berenicesben
6. A pontos óramű receptje; Távcsövek, észlelők, teljesítmények II.
- 7-8. Kis Hold-részletek megfigyelése; Hogyan észleljük a Perseidákat?; Magyarországi magáncsillagvizsgálók
9. Milyen nagytávcsővel észleljünk?; Egyszerű binokulár-teszt
10. Az alfa Cas és környéke (kettőscsillag-ajánlat); Planetáris ködök; Időmérés: a magnós módszer
11. A július 11-i nagy napfogyatkozás (beszámoló); Az Y Lyncis fényváltozása; Geminiadák: téli meteorzápor!
12. Távcsőtükrök ezüstözése; Nyúlthalmaz matuzsálemek; Hell Miksa ismeretlen levele

1992

1. RV Tauri változócsillagok; A lokális halmaz megfigyelése; Hogyan jelezhetők előre a flerek nagy napfoltok segítségével?
2. Optikai alapfogalmak; A Glatton-meteorit
3. Látható-e a Vénusz sarlója pusztá szemmel? Optikai alapfogalmak; Elődünk, Flammarion
4. Látogatás a jénai Carl Zeiss Művekben; A Quadranti-dák hullócsillag-esője; Messier-objektumok szabad szemmel
5. Tapasztalatok gyári okulárokkal; Kettőscsillagok az M45-ben; Z Ursae Majoris
6. Optikai alapfogalmak; A magyarországi sarki fények katalógusa; Az éjszakai ég fénye
- 7-8. Hogyan vásároljunk binokulárt? Az üstökös vadászat bajnoka; Nova Cygni 1992; A zöld sugár; Mikor tűnik fel a Szíriusz a hajnali égen?
9. A színszűrők elmélete; Csillagtúra a Herculesben
10. Az időszakos holdjelenségek megfigyelése; Az üstökös keresés "nagyasszonyai"
11. Egy apokromatikus triplet objektív születése; A holdfogyatkozások megfigyelése
12. Sivatagi show (A marsjáró tesztelése); A Hyadok és vidéke

1993

1. A P/Swift-Tuttle üstökös megfigyelései; Az asztronómia felülvizsgálatának alapjait megvető Regiomontanus
2. Hogyan válasszuk meg távcsövünket? Jupiter-észlelés és szalagrajz; Szupernóvák születése
3. Észleljük a hamuszürke fényt! A Hold rajzolása; Ki készítette az első távcsövet?
4. A Zwicky-triplet; Skicc a falon — a mátraverebélyi napóra
5. Érdekes Hold-tájak: "híd" a Mare Crisium peremén; Mit tud a Konica 3200? Egy föld-súroló üstökös; A Messiermaraton
6. A meteorok hangjelenségei; Tombaugh halmazai
- 7-8. Emberközelen a CCD I.; Három mira típusú csillag fényváltozása; Házi készítésű 120x50-es binokulár
9. Emberközelen a CCD II.; Planetárium programok; Állandóan észlelhető üstökösök
10. Szegény ember távcsöve? Észleljük a Mare Nectarist! Bolygóészlelés vizuálisan
11. Segédtükrőrtartó kézi szerszámokkal; Légrékes objektív foglalása
12. Csillagfigyelés — akció a fényzennyezés ellen; Törpe növő észlelése; A Kalifornia-köd nyomában

